

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

No9
2025

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

*Elektron nashr. 450 sahifa,
2-sentyabr, 2025-yil.*

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F.O. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalarini tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F.O. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – doctor of philosophy (PhD) in psychology

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

“Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali O‘zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo‘yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo‘yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta’limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo‘yicha
ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Maktabgacha ta'lim tashkiloti innovatsion faoliyatini rivojlantirish jarayoni.....	14
Ibragimova Gulsanam Nematovna	
Sun'iy intellekt texnologiyalarining ta'lim metodikasida qo'llanilishi va o'qituvchi kompetentligiga ta'siri	22
Abduyev Sheroz	
Boshlang'ich ta'limda "tabiatshunoslik" fanini raqamli platformalar orqali o'qitish metodikasini takomillashtirish: 5e modeli asosida dizayn, baholash va joriy etish.....	25
Ahmadaliyev Shohruh Bahromjon o'g'li	
Ingliz va rus leksikografiyasida o'zbek milliy taom nomlarining lingvistik tahlili	30
Bobojonova Zarina Rashidovna	
Rahbarlarda til bilish darajasi va hissiy intellekt (eq): o'zaro bog'liqlikni o'rganish	34
Isaqlulova Baxtigul Xo'jamovna	
Frazeologizmlarni o'rgatishda matn asosida integratsiyalashgan dars modeli: xorijiy til o'rganuvchilar tajribasi	38
Jumayeva Sadbarg Mirolimovna	
O'zbekistonda maktabgacha ta'lim tashkilotlarida inklyuziv ta'limni tashkil etishning o'ziga xos xususiyatlari: rivojlangan davlatlar tajribasi tahlili	42
Karimova Moxichehra Rixsibayevna	
Rus va ingliz tillarida sharqona realiyalarning leksik-semantik tasnifi	46
Kulmamatova Aziza Do'stmamat qizi	
TRIZ metodikasi asosida texnokratik bolalar bilan ishlash tizimini takomillashtirish	50
Orifjonova Mavludaxon Abduqaxxor qizi	
Raqamli ta'lim muhitida pedagogik kompetensiyalarni rivojlantirish.....	53
Raximberganova Munajat Muzaffar qizi	
Structure of Social Conflict and Stages of its Development	57
Zaynutdinova Shahnoza Yuldashevna	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining ijodiy faoliyatini baholash va rag'batlantirish tizimini takomillashtirish.....	60
Abduraxmonova Nigoraxon Akramali qizi	
Expression of National Mental Characteristics in the Uzbek Lullaby.....	64
Alimbayeva Shaxlo Tursunovna	
Bo'lajak "texnologiya" fani o'qituvchilarini kasbiy faoliyatga tayyorlashda kreativ kompetentlikni rivojlantirish tizimining pedagogik zarurati	69
Avazov G'oyibnazar Berdiyevich	
Bo'lajak tarbiyachilarda integratsiyalashgan ta'lim faoliyatini rivojlantirish orqali kommunikativ salohiyatini shakllantirish	72
Baratova Yulduz Asadullayevna	
Umumta'lim maktablarida molekulyar fizikani o'qitishning hozirgi holati	76
Boymirov Sherzod Tuxtayevich, Xudoynazarova Visola Musurmonqul qizi	
Ingliz tilini o'qitishda talabalarning mustaqil ta'lim olish kompetensiyasini akt vositasida rivojlantirish	80
Ergasheva Sevaraxon Ravshanjon qizi	
Maktabgacha ta'lim pedagoglarining kasbiy kompetentligini rivojlantirish istiqbollari.....	84
O'rinova Feruzaxon O'ljayevna, Karimova Gulzodaxon Marufjon qizi	
IIV litsey o'quvchilarining liderlik kompetensiyasini rivojlantirishning psixologik xususiyatlari.....	90
Gadoyeva Dildora Baxtiyorovna	
Improving the System of Human Resource Capacity Management in Higher Education Institutions: Evidence from Uzbekistan	98
Imomov I., Umirova D.	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida tarbiyalanuvchilarni mantiqiy va tanqidiy fikrlashga o'rgatishning zamonaviy usullari.....	104
Iskandarova Munisa Bahodir qizi	
Tarbiyachi-pedagoglarning emotsional kompetensiyasini rivojlantirish	107
Jovmirzayeva Nargiza Quvondiqovna	

Maktabgacha ta'lim yoshdagi giperaktiv bolalarga ta'lim berishning pedagogik-psixologik usullari	110
Jo'rayeva Nargiza Toirovna, Kamalova Sarvinov	
Blum taksonomiyasi asosida ilmiy kompetentlikni takomillashtirishning o'ziga xos xususiyatlari	113
Mustafayeva Nilufar Ulashovna	
Maktabgacha yoshdagi ovoz buzulishiga ega bolalar bilan guruhli mashg'ulotlarni tashkil qilish	117
Umida O'tbasarova Mexmanovna, Maksudbekova Xovvajon Xamidbek qizi	
Bolalar jamoasida do'stona munosabatlarni shakllantirishda rivojlanish markazlarida loyiha asosida o'qitish texnologiyasidan foydalanish usullari	121
Quronova Ismigul Xolmurod qizi	
Kichik maktab yoshidagi o'quvchilarda innovatsion metodlar orqali o'z-o'zini rivojlantirish ko'nikmalarini shakllantirish metodikasi	126
Rustamova Davlatxon Toyirjon qizi	
Oliy ta'limda tarbiyaviy faoliyatni tashkil etishning innovatsion modellari	131
Sanayeva Surayyo Bobonazarovna	
"Tibbiy radiologiya" fanini o'qitishda pedagogik muloqot orqali tanqidiy operativ muloqotni o'stirishning o'ziga xos xususiyatlari	139
Shukurova Sevara Ilhomovna	
Improving High Jump Techniques	143
Tajimbetov Anvar Tengeldayevich	
Filologik va ijtimoiy-siyosiy fanlarda ta'lim jarayonining innovatsion metodlari	146
Yuldasheva Dilnoza Bekmurodovna	
Понятие логического мышления и его особенности у младших школьников	149
Ахмаджонова Нозима Нодиржон кизи	
Интеграция психологии, обучения английскому языку, дошкольного образования и туризма: междисциплинарная модель формирующего опыта	152
Омонуллаева Дилофуза Асадулла кизи	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning o'yin faoliyatida ijtimoiy motivlarni shakllantirish usullari	157
Abduvaxobova Nodira	
Boshlang'ich ta'limda kognitiv faollikni rivojlantirishning afzalliklari	160
Ismailova Nozima Umaraliyevna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini matnni tahlil qilishga o'rgatishda zamonaviy yondashuvlarning ahamiyati	164
Utanbayeva Dildora Abdixadirovna	
Dorivor o'simliklar kursini o'qitish metodikasini takomillashtirishda keys texnologiyalaridan foydalanish	168
Mirzaboyev Timur Bisenbay o'g'li	
Oliy ta'lim talabalarida ijtimoiy-axloqiy kompetensiyani rivojlantirish: empirik tadqiqot natijalari	171
To'raqulov Akbar Rustam o'g'li	
Gerontotexnologiya ijtimoiy-pedagogik innovatsiya sifatida	175
Temirova Muyassar Abdulkarim qizi	
O'quvchilarni ma'naviy-axloqiy tarbiyalashda Sharq mutafakkirlarining qarashlaridan foydalanish	180
Raximova Surayyo Otabek qizi	
Yoshlarni kasb tanlashda ruhiy tayyorgarlik va shaxsiy qobiliyatlarni baholash	183
Biysenov Temirbek Taumuratovich	
Talabalarni ta'limiy qadriyatlar asosida pedagogik faoliyatga tayyorlash tizimini takomillashtirishning ahamiyati	188
Choriyeva Surayyo Choriyevna	
Differences Between Computer-Based and Paper-Based Assessment in Inclusive Education	192
Davidova Sayyora Sirojiddin kizi	
Raqamli muhit sharoitida ma'naviy-axloqiy tarbiya jarayonining pedagogik modeli va tajriba-sinov natijalari	196
Donayeva Nozimaxon Norbo'tayevna	
Intellekt xarita yordamida o'quvchilarda "emotsional intellekt"ni rivojlantirish	201
G'aniyev Abduqahhor Gadoyevich	
Maktabgacha va kichik maktab yoshidagi bolalarda o'yin faoliyatining psixologik-pedagogik ahamiyati	206
Isayeva Mushtariy Alisher qizi	
Umumiy o'rta ta'lim muassasalarini innovatsion yondashuv asosida boshqarishning nazariy asoslari	210
Mannanova Nargiza Xaydarovna	

Ingliz tilini o'rgatishda ona tilidan keng foydalanishning salbiy va ijobiy jihatlari	215
Masharipova Kumushoy Amin qizi	
The Relationship Between Critical Thinking and Reading Comprehension in Primary School Students	218
Mavlonova Dildora Shukhrat kizi	
Tasviriy san'at mashg'ulotlarida zamonaviy metodlardan foydalanish	222
N. K. Musayeva, U. O. Ziyatova	
Singapurning ta'lim falsafasi: korporativ madaniyatni ma'naviy-ma'rifiy rivojlanish bilan integratsiyalash ...	226
Nishonov Xayrulla Xolmirzaevich	
The Anthropocentric Paradigm in Modern Linguistics: Cognitive Linguistics and Linguacultural Studies in The Study of Language, Consciousness, and Culture	230
Rajabova Shaxlo Shodmonovna	
Bugungi globallashuv davrida ta'lim tizimini rivojlantirish va uning sifatini oshirishda nostandart yondashuvning ahamiyati	234
Ramazonova Salomat Saidovna	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini kreativ sinflar ishini tashkil etishga tayyorlash	238
Saidova Gulruh Halim qizi	
O'zbek oilalarida ota-ona va farzand munosabatlarini tashxis qilishning psixologik xususiyatlari (Farg'ona vodiysi misolida)	242
Turg'unboeva Azizaxon G'ulomovna	
Сущность и специфика развития билингвизма у детей дошкольников	246
Истамова Нигора Азимжановна	
Zamonaviy rahbarning innovatsion boshqarish texnologiyalaridan foydalanishning afzalliklari	249
Xakimova Dildora Mashrabjonovna	
Креативный подход к развитию лингвометодического мышления студентов-филологов	253
Ходжаниязова Айгуль Айтмуратовна	
Umumta'lim maktablarida tarbiya darslarini tashkil etish ijtimoiy zarurat sifatida	257
Rashidova Gulnoza G'ulomovna	
Pedagogik risklarni boshqarishning nazariy asoslari va globallashuv jarayonidagi ahamiyati	261
Xaydarov Sulaymon Amirqulovich	
Xronotop nazariyasiga tahliliy yondoshuvlar va qarashlar	265
Avazov Vahabjon Tolibjon o'g'li	
Ko'zi ojiz bolalarning rus tili darslarida nutqiy kompetensiyasini shakllantirishning psixopedagogik asoslari	268
Abduraximov Asror Sultonali o'g'li	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda kasblar haqida dastlabki tasavvurlarni shakllantirishning psixologik-pedagogik asoslari	271
Adizova Nilufar Quvondiq qizi	
Zamonaviy media texnologiyalarini ta'lim jarayoniga qo'llashning zarurati	274
Alimov Asadulla Urokbayevich	
Maktabgacha yoshdagi bolaning rivojlanishida ijtimoiy muhitning ta'siri	278
Alimova Umida Jumaboy qizi	
Kognitiv yondashuv asosida tibbiyot oliy ta'lim muassasalari talabalari grammatik va diskursiv kompetensiyalarini shakllantirishning nazariy modeli va pedagogik texnologiyasi	282
Dadadjanova Feruza Muhammadyusupovna	
Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim texnologiyalarining rivojlanish tarixi va ommalashuvi	286
Hojiyeva Maftuna Ulug'bekovna	
Bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarida raqamli resurslardan foydalanish orqali adabiy kompetensiyani rivojlantirish	289
Islomova Xafiza Azamatovna	
Ona tili o'qitish metodikasi fanidan mustaqil ta'limni tashkil etish	293
Ismadiyorova Nafisaxon Ibroximjon qizi	
Axloqshunoslikning global muammolari va texnikaviy muhitning inson hayotiga ta'siri	298
Kozimova Nargiza Istam qizi	
Ichki ishlar organlari xodimlarida kasbiy kompetentlikni oshirish va baholash usullarining xalqaro tahlili	303
Mamatqulova Sanobar Ismatillayevna, Eshmurzayev Yigitali Shokirovich, Kadirova Durdonaxon Rustamovna	
Tabiiy fanlarda bilingval ta'lim va CLIL yondashuv	309
Mannobxonova Muqaddamxon O'ktamxon qizi	

Kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishda pragmatik muammolar va ularning yechimlari	313
Maxmudova Nigoraxon Boyqo'zi qizi	
Poshshoxo'ja Ibn Abdurahobxo'janing "Miftoh ul-adl" asaridagi pedagogik qarashlari	317
Muzaffarova Farida Muxtor qizi	
Boshlang'ich ta'lim jarayonida matn tushunishni shakllantirishda germenevtik metodlarning nazariy asoslari	321
Nazirova Shaxnoza Odinajon qizi	
Axborot iste'moli madaniyatini rivojlantirishda raqamli gigiyena va internet xavfsizligi.....	324
Ramazonov Jahongir Djalolovich	
Informatika fanini o'qitishda zamonaviy yondashuvlar	328
Sadinov Otabek Vaxodirovich	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarning ijtimoiylashuvida musiqa fanining ta'siri.....	332
Shahobiddinova Zilola Orif qizi	
Madaniy-ijtimoiy va ta'limiy omillarning bolalarning aqliy rivojlanishiga ta'siri	335
Shirinov Otabek Tuvalovich	
Tadqiqot metodi vositasida o'quvchilarda tabiiy-ilmiy savodxonlikni rivojlantirish.....	338
Suyarov Kusharbay Tashbayevich	
Boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining kasbiy kommunikativ kompetensiyasi va nutq madaniyati	342
Saipova Hilola Abduhamitovna	
"Ekologik ochiq o'yinlar" 5–7 yoshli bolalar uchun.....	346
Tangirov Zoir Xo'jakulovich	
Yuqori malakali taekvondochilarni o'ziga xos genetik xususiyatlarini hisobga olgan holda sport seleksiyasi	350
Tursunaliyev Ulug'bek Shavkatjon o'g'li	
Musiqa maktabi o'quvchilarida madaniy qadriyatlar va ustoz-shogird an'analarining uzluksiz rivojlanishi ..	353
Seytanov Bayrambay	
Imom Buxoriyning "Al-Jome' as-sahih" asari talabalarda ma'naviy-axloqiy qadriyatlarni shakllantirish omili sifatida	356
Abduhalimova Nigora	
O'quvchilarning nutqiy kompetensiyasini rivojlantirishda AKT vositalaridan foydalanishning metodik asoslari.....	359
Abdullayeva Zarnigor Usubjon qizi	
Коммуникативная компетентность и культура общения преподавателей начальных классов	364
Арысланбаева Анора Бердаховна	
Проблемы методической подготовки учителей в развитие дискурсивной компетенции по РКИ у учащихся уровня В1 средних общеобразовательных школ Узбекистана	366
Набиева Зарнигор Муминжон кизи	
"Tarbiya" darslari orqali o'quvchilarda huquqiy savodxonlikni rivojlantirish.....	369
Atamuradov Xasan Yuldoshevich	
Boshlang'ich sinf o'qituvchilarining inklyuziv ta'limga tayyorgarligi: pedagogik va psixologik asoslari	374
Baxromova Guljamol Dilshodjon qizi	
Tajriba metodlari orqali maktab o'quvchilarida tabiat hodisalarini bashorat qilish ko'nikmalarini shakllantirish.....	378
Baxtiyor Imanov, Begali Xoliqnazarov	
Bo'lajak pedagoglarning tashkillashtiruvchi-boshqaruvchilik kompetentligini shakllantirishning pedagogik-psixologik asoslari.....	384
Japparbergenova Indira Bayramovna	
Integrativ yondashuv asosida biologiya fanidan olimpiada masalalarini yechish metodikasi.....	387
Jumanov Muratbay Arepbaevich, Raxmatov Uchkun Ergashevich	
Darslarni tashkil qilishda 4K modelini qo'llash imkoniyatlari.....	393
Kadirov Tulkin Baxridinovich	
Maktabgacha yoshdagi bolalarga tasviriy faoliyatning noodatiy usullarini o'rgatish metodikasi.....	397
Maxmudova Nasiba Nurmuxammetovna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida funksional savodxonlik tushunchasini ilmiy-pedagogik asoslash masalalari.....	406
Mirzaliyeva Gulhayo Abdulazizovna	

So'rovga asoslangan ta'lim texnologiyasining bosqichlari va qo'llash ko'nikmalarini shakllantirish	410
Orifjonova Iroda Orifjon qizi, Ochilova Mehrubon Suratovna	
Dermatovenerologiya fanini casc (Critisize, Analyze, Summarize, Conclude) modeli orqali o'qitish va uning talabalar klinik kompetentligini oshirishdagi o'rni	415
Po'latov Boburbek Ta'lat o'g'li	
Sport faoliyatida stress holatini tadqiq etishning nazariy asoslari.....	419
Ruzmatova Nigina Shotilla qizi	
Bo'lajak maktabgacha ta'lim tarbiyachilarini kreativlikni rivojlantirish metodikasini takomillashtirish.....	422
Uchqunova Adiba Roziq qizi	
7-sinf adabiyot darslarida nutqni rivojlantiruvchi o'quv topshiriqlari tahlili.....	427
Umurova Farangiz Askarboy qizi	
O'zbek tilida fe'l birikmalarining pragmatik funksiyalari va ularning ingliz tili bilan qiyosi	430
Xudoynazarova Dildora Shonazar qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida tanqidiy fikrlashni rivojlantirish metodikasi.....	433
Zayniddinova Mahzuna Baxtiyorovna	
Фольклор и время: формирование речевых навыков у детей начальной школы	439
Ниязова Хилола	
Xalq o'yinlari – jismoniy va ma'naviy tafakkur omili	443
Turg'unoy Ahmadjonovna Egamberdiyeva, Ergashoy Valijonova Salimjon qizi	
Использование проектной деятельности для формирования языковой компетенции	446
Чаршамова Мехрийбан Уразбаевна	

XALQ O'YINLARI – JISMONIY VA MA'NAVIY TAFAKKUR OMILI

Turg'unoy Ahmadjonovna Egamberdiyeva
Farg'ona davlat universiteti professori,
pedagogika fanlari doktori

Ergashoy Valijonova Salimjon qizi
Tadqiqotchi, Quva tumani 62-maktab o'qituvchisi

Abstract: Mazkur maqolada yoshlarda sog'lom turmush tarzini shakllantirish va rivojlantirish omillaridan biri sifatida xalq o'yinlari tarixi, ularning ilmiy tahlili hamda bolalar o'yinlaridan foydalanish uslublari yoritilgan. Shuningdek, yoshlarni sog'lom turmush tarziga yo'naltiruvchi o'yinlardan namunalar va tavsiyalar berilgan.

Key words: sog'lom turmush tarzi, davlat siyosati, farmon, qaror, o'yin, musobaqa, kuchli, chaqqon, serharakat, ziyrak, topqir, o'zaro hamkorlik, g'oyaviy, siyosiy, aqliy, axloqiy, mehnat, estetik tarbiya, "Rang top", "Tandir pish", "Lappak", "Porsin-pors", topishmoq aytish, "Uchdi", salomlashish o'yini, "Juftmi-toq", "Kim aytdi".

Annotatsiya: The article examines the history and scientific-practical analysis of folk games as one of the factors in the formation and development of a healthy lifestyle among young people, as well as the methods of using games in children's education. It provides examples and recommendations of games contributing to the development of a healthy lifestyle among the youth.

Kalit so'zlar: healthy lifestyle, state policy, decree, resolution, game, competition, strength, agility, mobility, wit, resourcefulness, mutual help, ideological, political, mental, moral, labour, aesthetic education, "coloured spots", "tandyr-pish", hide-and-peek, "porsin-pors", riddles, game "flew away-came back", game "greetings", game "even-odd", game "who said".

Аннотация: В статье рассматривается история и научно-практический анализ народных игр как одного из факторов формирования и развития здорового образа жизни у молодежи, а также методы использования игр в воспитании детей. Приводятся примеры и рекомендации игр, способствующих формированию здорового образа жизни у молодежи.

Ключевые слова: здоровый образ жизни, государственная политика, указ, постановление, игра, соревнование, сила, ловкость, подвижность, смекалка, находчивость, взаимопомощь, идейное, политическое, умственное, нравственное, трудовое, эстетическое воспитание, "цветные пятна", "тандыр-пыш", прятки, "порсин-порс", загадка, игра "улетел-вернулся", игра "приветствие", игра "чёт-нечёт", игра "кто сказал".

KIRISH

Xalq o'yinlari bugungi avlodni jismonan va ma'nan barkamol qilib tarbiyalash, ularning dunyo miqyosidagi mavqeini oshirish hamda o'ziga xos raqobatbardosh milliy qadriyatlarni voyaga yetkazish vositalaridan biri sifatida milliy qadriyatlarimizni yoshlar ongiga singdirishga xizmat qilishi shubhasiz. Xalq o'yinlari milliy-ma'naviy qadriyat bo'lish bilan birga, yosh avlodni komil inson qilib tarbiyalashda, ushbu yurtning haqiqiy egasi bo'lish tuyg'usini mustahkamlashda, xullas, barkamol avlodni voyaga yetkazishda muhim tarbiya quroli hamdir.

Tarixiy taraqqiyot jarayonida xalq o'yinlarining tadrijiy rivojlanishini va shu o'yinlardan tarbiyaviy maqsadlarda foydalanish bilan bog'liq masalalarni ko'rib chiqishda, ularning har bir turiga xos jihatlari alohida e'tibor berish kerak. O'yinlar xalq tomonidan yaratilgan bo'lib, kishilarning kundalik hayotidagi voqealar hamda hodisalarni obrazli aks ettirgan. Ularda hayotiy ta'surotlar, kuzatishlar, tajriba va hissiyotlar gavdalanib, musiqa va raqs shakllari ham mujassamlashgan. Ma'naviy merosning qadimiy qatlamga xos milliy qadriyatlar tizimida xalq o'yinlari markaziy o'rin tutadi. Sovet hokimiyati yillarida milliy o'zlikni va o'zbek millatiga mansublik tuyg'ularini uyg'otishga xizmat qiladigan ko'pgina xalq o'yinlari taqiqlandi yoki unutildi. Faqat kommunistik mafkura hamda buyuk davlatchilik siyosatini amalga oshirish maqsadi ko'zlangan va bu yo'nalishga to'sqinlik qilmaydigan ayrim xalq o'yinlarini o'tkazishgagina ruxsat etildi. Sun'iy ravishda xalq o'yinlarining ruhiy yo'nalishi sovet tuzumi

siyosatiga moslashtirildi. Bu milliy qadriyatlarimizning ajralmas qismi bo'lgan xalq o'yinlarining davomiyligi va an'anaviyligiga ma'nan zarba bo'ldi. Keyingi yillarda ko'plab xalq o'yinlari qayta tiklandi, bir qatorlari xalqaro darajaga ko'tarildi, yangi o'yinlar bilan boyitildi. Xalq o'yinlarini ommaviylashtirish davlat siyosati darajasiga ko'tarildi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Xalq o'yinlari vujudga kelishi va rivojlanishiga ko'ra g'ayrioddiy hodisa emas, balki xalqning hayotini obrazli, muayyan tarzda aks ettiradigan va jamiyat taraqqiyoti qonunlari bilan belgilanadigan maqsadli yo'naltirilgan faoliyatdir. Xalq o'yinlari xalq ijodiyotining o'ziga xos janri bo'lib, ko'p asrlik tarixga ega. Ularda jamiyat rivojlanishining muayyan bosqichlariga xos ijtimoiy voqealar aniq aks etadi.

Go'daklik, bolalik, o'smirlik va o'spirinlik bosqichlaridagi turli o'yinlar ixtiyoriy faoliyat turlari hisoblanib, obyektiv ravishda tarbiyaviy, axloqiy va ijtimoiy-estetik funksiyalarni bajaradi.^[1] Jumladan, "Xola-xola" o'yini bolalarda yoshlik chog'idan mehmon kutish va kuzatish, dasturxon tuzash odobiga oid ko'nikmalar, ijobiy xislatlarning shakllanishiga yordam beradi. Bu esa o'z navbatida qizlarni oilaga tayyorlashda muhim bosqich vazifasini o'taydi. Shuningdek, u bolaning jamoa ichida o'zini tutishi va boshqarishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

O'zbek xalq o'yinlariga xos xususiyatlarning boyligi ularning xilma-xil tarbiyaviy vazifalarni bajarishini ta'minlaydi. Xalqlarimiz ijtimoiy hayotining barcha sohalarida bir-birini tushunish va o'zaro yaqinlashishga intilayotgan hozirgi davrda o'yinlarning hamma uchun tushunarli umumiy tili bolalarning bir-birlarini anglab olishlarida katta yordam beradi. Ular boshqa millatlarning o'yinlarida ishtirok etish orqali baynalmilallik his-tuyg'ularini, turli millat kishilariga hurmat va muhabbatni, shuningdek, boshqa millatlarning turmushi, madaniyati, an'analari, odatlari va hokazolariga oid bilimlarni o'zlashtiradilar.

Mazkur o'yinlar o'zbek xalqi hayoti va madaniyatini boshqa millatlarning hayoti va madaniyati bilan taqqoslash imkonini beradi. Bu esa yoshlarni o'z xalqining xususiyatlari, o'ziga xosligi va hissiy jihatlarini chuqurroq bilib olishiga xizmat qiladi. O'yin mazmunining rivojlanishi bolaning kattalar hayoti va faoliyati mohiyatiga chuqurroq kirib borishida, atrofdagi voqealarga munosabati o'zgarishida, shuningdek, o'yin syujeti ijtimoiy shart-sharoit va jamiyat a'zolari turmushining tobora to'g'ri aks ettirilishida ko'zga tashlanadi. Shuning uchun bolalarning o'yin qobiliyati o'sishi o'z-o'zidan yuzaga kelmaydi, balki kattalar ta'siri natijasida atrof-muhit bilan tanishish, sayrlar uyushtirish va shaxslararo munosabatlar mohiyatini anglash jarayonida amalga oshadi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Milliy ma'naviyatning ajralmas sarchashmalaridan biri hisoblangan xalq o'yinlari xalqimizning moddiy, ma'naviy va maishiy turmushiga singib ketgan. Bu xalq o'yinlarining vujudga kelishi diniy tasavvurlar bilan ham bog'liqligi, o'yinlarning ijtimoiy-ma'naviy va estetik ehtiyojlar asosida yuzaga kelganligini ko'rsatadi. Xalq o'yinlari zahirida jismoniy va ma'naviy barkamollikni tarbiyalashning samarali usullari jamlangan. O'yinlardagi milliy qadriyatlar, insoniy tuyg'ular, tabiat va insonga muhabbat, ajdodlar an'anasiga sadoqat ularning ma'naviy qudratga ega ekanligini ko'rsatadi. O'yinlar o'z-o'zidan paydo bo'lmaydi. Ular xalq ijodining mahsuli bo'lib, insonlarning olamda o'z mavqei va o'rnini bilishi, go'zal hayot barpo eta olishi xalq o'yinlarining etnografik elementlari ko'rinishida namoyon bo'ladi. Xalq o'yinlari milliy va ma'naviy qadriyatlarni asrab-avaylashning eng an'anaviy tarkibiy qismidir. Bugunga qadar saqlanib qolgan bayram, to'y, sayl va tomoshalardagi o'yinlar ma'naviy va milliy o'zlikka xos jihatlarining tarixiy-genetik asoslari hisoblanadi. O'yinlar jarayonida bolalardan aql-zakovat, mohirlik, tadbirkorlik, epcillik va chaqqonlik, jasurlik va shijoat, hushyorlik va favqulodda qat'iy qarorga kela olish kabi sifatlar talab qilinadi. Bunday sifatlar talab etiladigan o'yinlar sirasiga "yashirin-topaloq", "ko'zboylash", "qorovul bola", "zim-ziyo", "ushla-ushla", "bog'bon-qorovul" kabilarni kiritish mumkin. Bu sifatlar esa tarbiyaning jismoniy, axloqiy, estetik va ruhiy komponentlarni o'yinlar orqali bolalarga singdirish imkoniyati kengligidan dalolat beradi. O'yinlar orqali komil insonni tarbiyalashning qulayligi shundaki, bolalarni bu jarayon (o'yin)ga olib kirishda qiyinchilik tug'dirmaydi, tarbiyaning majburiy usul va vositalari qo'llanilmaydi. Bolalarda u yoki bu o'yinda ishtirok etishda ixtiyoriylik prinsipiga amal qilinadi.

Tarbiya berishning sinf, auditoriya kabi an'anaviy metodlaridan o'yin maydoniga olib chiqiladi. O'yin orqali o'quvchilarda ma'naviy va jismoniy sifatlar shakllanadi, shuningdek, bosqichma-bosqich komil inson tarbiyalanadi. Tashqi olamga taqlid va ularni hayotga tatbiq qilishga intilayotgan bolani ko'rsangiz, bilingki, u zavqlanyapti, murakkab olamning eng sodda vakili nimagadir talpinayapti^[2]. Aslida bolalarni tetapoya qilishlaridagi mohiyat bioasosga tayanadi, ya'ni ulg'ayish, voyaga yetish, o'sib-unish jarayonida bir millatning yosh avlodi bu yo'lni o'ziga xos, boshqalardan farqli ravishda bosib o'tadi. Xalq o'yinlari yoshlarga ham jismonan bardamlik, ham intellektual ozuqa beradi. Jumladan, asosan qizlar o'ynaydigan, hunarmandchilik xo'jaligi rivojlangan hududlarda eng ko'p tarqalgan "rang-top", "lappak", "to'p-to'sh", topishmoq (buyumlar bilan bog'liq topishmoqlar) kabi o'yinlar bolalar va qizlarda intellektual salohiyatni oshirishga xizmat qiladi. Asosan bolalarning barkamol

bo'lib voyaga yetishlari uchun xizmat qiladigan o'yinlar yosh avlodda, avvalo, millatga bo'lgan hurmatni, ota-bobolardan qolgan boy merosga nisbatan sadoqatni oshiradi. Bundan tashqari, milliy sport turlari bilan doim hamnafas bo'lgan o'g'il-qizlarda jamoa bo'lib ishlash malakasi, halollik, mehnatsevarlik, burch va ma'suliyatni his qilish, chaqqonlik, shiddat, tezlik, o'z o'rnida aql bilan ish tutish, aniqlik kabi xususiyatlar shakllanadi. Bolalarcha beg'ubor raqobatga bardosh berishga intilgan o'g'il yoki qiz kelajakda hayot qiyinchiliklarini, albatta, yengib o'tadi. Bu kabi olijanob va taraqqiyotga chorlovchi fazilatlarni o'zida jamlagan o'yinlar ko'p [3]. Shuningdek, yoshlar xalqimizning an'anaviy xo'jaligidan yaxshigina xabardor bo'lib, mehnat tarbiyasi uchun ham yo'llar ochiladi. Oddiygina berkinmachoq o'yini bolalarda harbiy sohaga ishtiyoq, sezgirlik va chaqqonlik, harakatlarda uyg'unlik va o'yinga xos mutanosiblik jihatlarini shakllantiradi. Mazkur o'yinning, umuman harbiy o'yinlarning ("mo'ng'uz-mo'ng'uz", "oq so'ngak", "oq terakmi-ko'k terak", "botir bola", "dasta", "danak-yashirish", "yashirin-topaloq", "topil-topil", "quloq-cho'zma", "kurash" va hokazo) mustaqillik davrida Vatanning botir va jasur himoyachilari, vatanparvar, yurtparvar, elparvar yurtdoshlarimizni tarbiyalashdagi roli beqiyos.

XULOSA

Har qanday xalq o'yinlari yakka tartibda o'ynalmaydi, unda guruh va jamoa ishtirok etadi. O'yin jarayonida jamoaviy harakat va muloqot, qoidalar, axloq normalari, o'zaro yordam ko'nikmalari, umuminsoniy qadriyat tamoyillari, ma'naviyat va ruhiyatning tarkibiy qismlari shakllanadi. O'yinlarda shaxslararo munosabat me'yorlari, kattalar tajribasini o'zlashtirish va uni shaxsiy faoliyatda sinab ko'rish ko'nikmalari vujudga keladi. Xalq o'yinlari milliy va umuminsoniy qadriyatlarni shakllantirib borish bilan birga milliy o'zlikni anglash, urf-odat va an'analarga sodiq qolish jihatlarini namoyon qilib boraveradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Yo'ldosheva R. O'zbek xalq o'yinlarining tarbiyaviy ahamiyati. – T., 1992. – B. 12.
2. Mahsumov S. Milliy o'yinlar – tarbiya vositasi. // Ma'rifat, 2007, № 20-son.
3. Yuldoshev, S. V. (2021). Pedagogical Analysis And Methodology Of Children's Games. The American Journal Of Social Science And Education Innovations, 3(11), 36-40.
4. Valievich, Y. S. (2020). Children's Games As An Important Factor In The Upbringing Of A Harmonious Generation. European Journal Of Research And Reflection In Educational Sciences, 8(9).

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. №9

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.